

HEALTH projekt: tervishoiutöötajate ja tudengite hoiakute ja teadlikkuse uuring

Eesti Arstide Päevad 2023

13.04.2023

Mari-Liis Sepper (Praxis)

praxis | mõttekoda

SOTSIAALMINISTEERIUM

Uuringu eesmärgid

- Uurida tervishoiutöötajate teadlikkust seoses LGBTI (uuringus kasutatud akr.) patsientidega
- Küsida, millised on tervishoiutöötajate seas valitsevad hoiakud LGBTI patsientidesse ning millised on nende praktikad ja kogemused seoses LGBTI patsientidega
- Uurida milliste LGBTI+ teemaliste koolituste ja infomaterjalide järele on tervishoiutöötajate hinnangul kõige suurem vajadus

Ankeetküsimustik

Neli teemaplokki:

- 1) Teadmised seoses LGBTI inimeste tervishoiuga
- 2) Praktikad ja kogemused LGBTI patsientidega
- 3) Hoiakud seoses LGBTI patsientidega
- 4) Koolitusvajaduse hindamine

Vastajad

Kokku 748 lõpuni vastatud ankeeti

- 355 arsti
- 122 õde
- 50 ämmaemandat
- 64 vaimse tervise spetsialisti
- 157 tudengit

Vastamiseks kulus keskmiselt 14 minutit

Tunnuse nimetus	Tunnuse kategooriad	N	Osakaal
Vanus	...-26	177	23,7%
	27-39	214	28,6%
	40-49	113	15,1%
	50-59	138	18,4%
	60+	103	13,8%
	NA	3	0,4%
Emakeel	eesti	630	84,2%
	vene	88	11,8%
	muu	9	1,2%
	NA	21	2,8%
Sooline identiteet	mees	119	15,9%
	naine	609	81,4%
	mitte-binaarne	7	0,9%
	muu	4	0,5%
	NA	9	1,2%
Seksuaalne identiteet	hetero	613	82,0%
	mitte-hetero	115	15,4%
	NA	20	2,7%
Perekonnaseis	abielus	279	37,3%
	kooselus	260	34,8%
	lahutatud	36	4,8%
	lesk	13	1,7%
	vallaline	147	19,7%
	NA	13	1,7%
Usklik	Ei	556	74,3%
	Ei soovi vastata	76	10,2%
	Jah	107	14,3%
	NA	9	1,2%

Kutsevaldkond

Tudeng

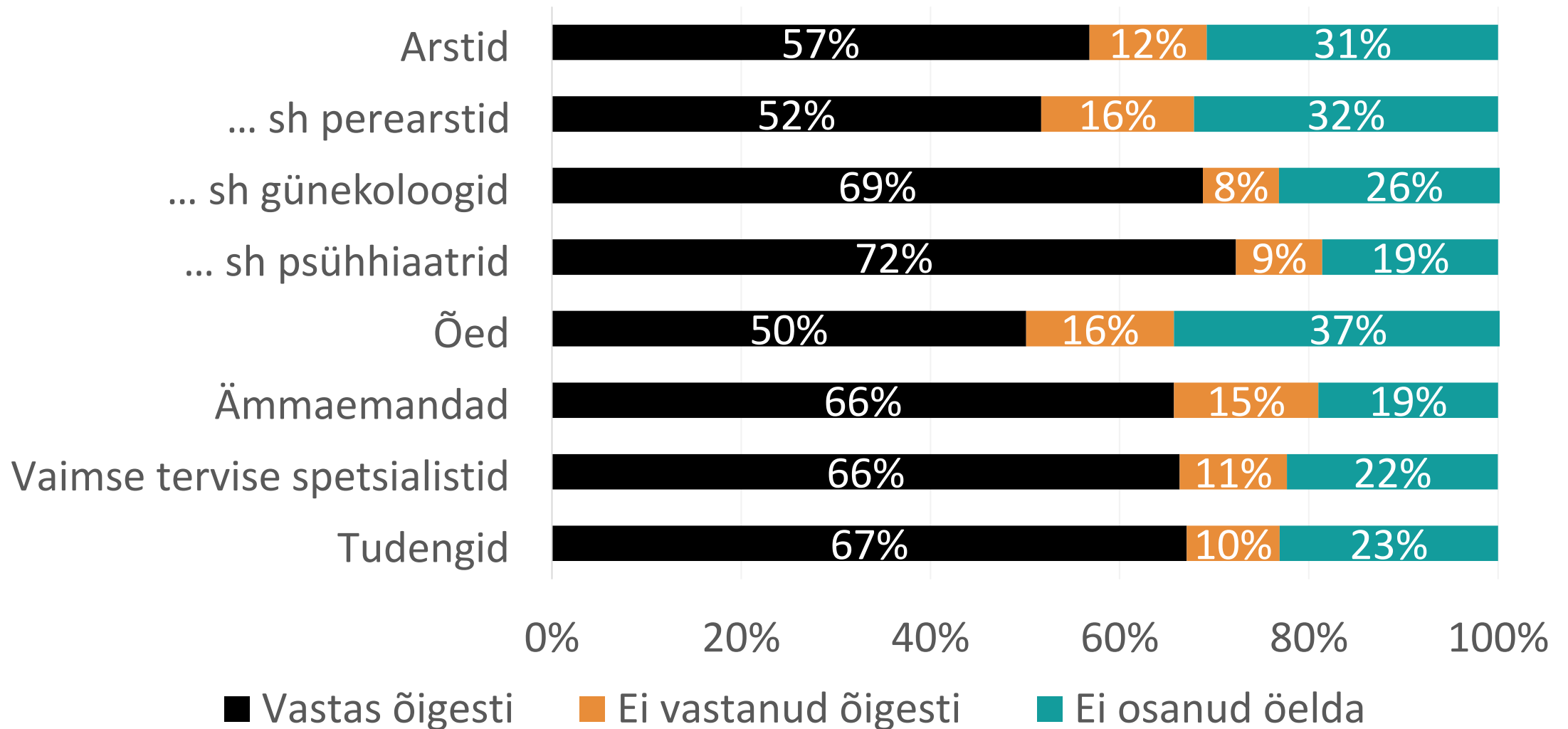
N kokku

Arst	355	47,5%
peremeditsiin	80	10,70%
anestesioloogia	46	6,10%
sünnitusabi ja günekoloogia	40	5,30%
psühhiaatria	37	4,90%
sisehaigused	27	3,60%
ortodontia	14	1,90%
uroloogia, androloogia	12	1,60%
kardioloogia	11	1,50%
pediaatria	10	1,30%
dermatoveneroloogia	8	1,10%
erakorraline meditsiin	8	1,10%
üldkirurgia	7	0,90%
infektsioonhaigused	5	0,70%
neuroloogia	5	0,70%
radioloogia	5	0,70%
taastusravi ja füsiaatria	5	0,70%
muu*	35	4,7%
Vaimse tervise spetsialist	64	8,6%
Kliiniline psühholoog	25	3,3%
Koolipsühholoog	14	1,9%
Psühholoog-nõustaja	25	3,3%
Õde	122	16,3%
Ämmaemand	50	6,7%
Arstiteadus	142	19,0%
Psühholoogia	8	1,1%
Õendus või ämmaemandus	7	0,9%
	748	100%

Teadlikkus – 8 väidet (õigesti vastanute %)

- 1. Lesbidele ei ole vaja Pap-testi, sest nad on madal riskigrupp sugulisel teel levivate haiguste levikuks. 88%**
2. Oma seksuaalse orientatsiooni või soolise identiteedi tunnistamine ja selle varjamata elamine mõjub positiivselt inimese vaimsele tervisele. **80%**
3. Kui lapsi kasvatavad samast soost vanemad, ei mõjuta see nende seksuaalse orientatsiooni kujunemist rohkem kui siis, kui neid kasvataksid erinevast soost vanemad. **67%**
- 4. LGBTI noorte depressiooninäitajad on sarnased teiste noorte ärevus- ja depressiooninäitajatega. 58%**
5. Üheks enesetapu riskifaktoriks on kuulumine LGBTI inimeste hulka. **57%**
6. Rahvusvahelise Haiguste Klassifikatsiooni 11. väljaanne ei käsitle trans-identiteeti psüühika- ja isiksusehäirena. **46%**
7. Paljud lesbid, geid, bid, transsoolised ja intersoolised inimesed väldivad arstide poole pöördumist hirmust, et neid koheldakse tervishoiutöötajate poolt tõrjuvalt. **42%**
8. Paarisuhtes elavate LGBTI inimeste lähisuhtevägivalla esinemise tõenäosus on sarnane või kõrgem võrreldes ülejäänud populatsiooniga. **35%**

Teadlikkus - esitatud väidetele vastamise keskmised tegevusala lõikes (N=743)

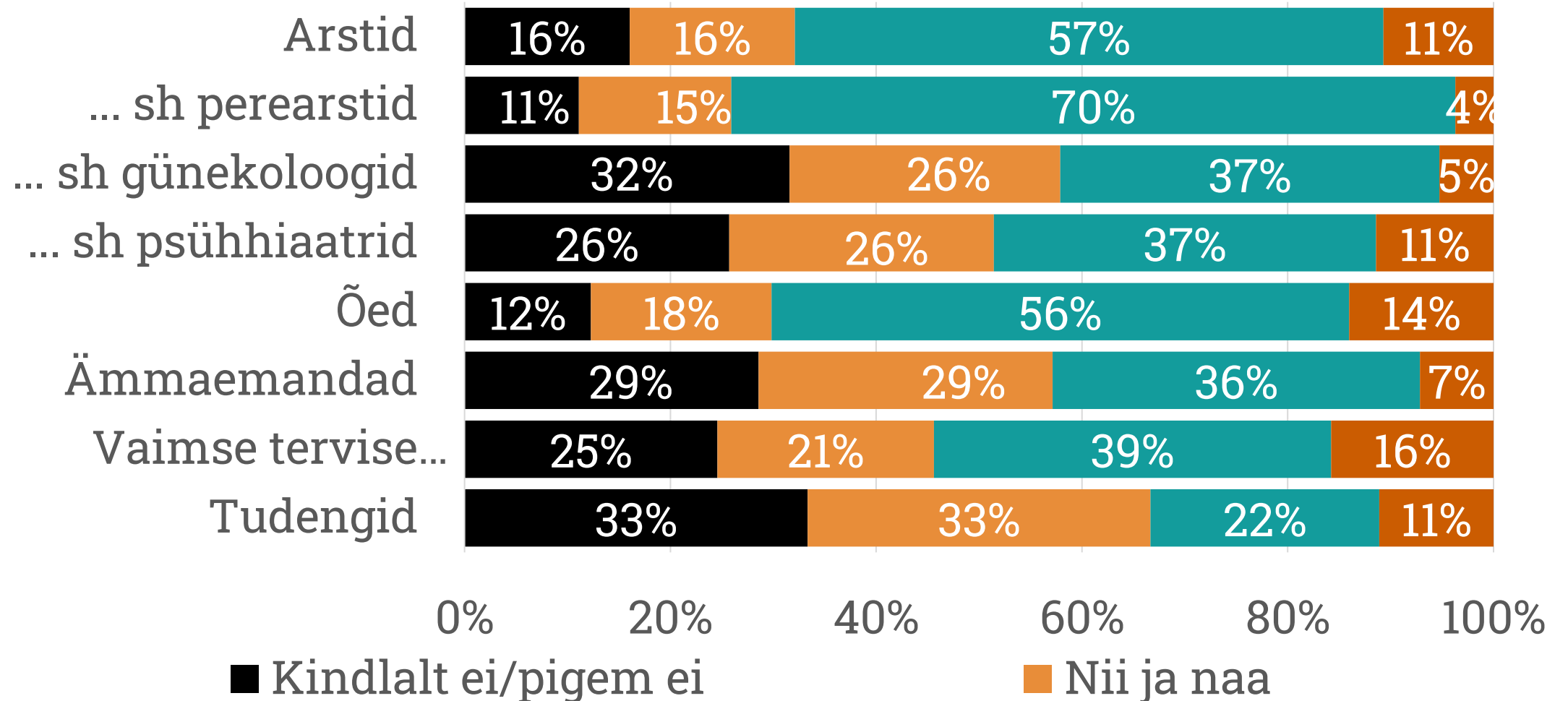

Mis mõjutab teadlikkust

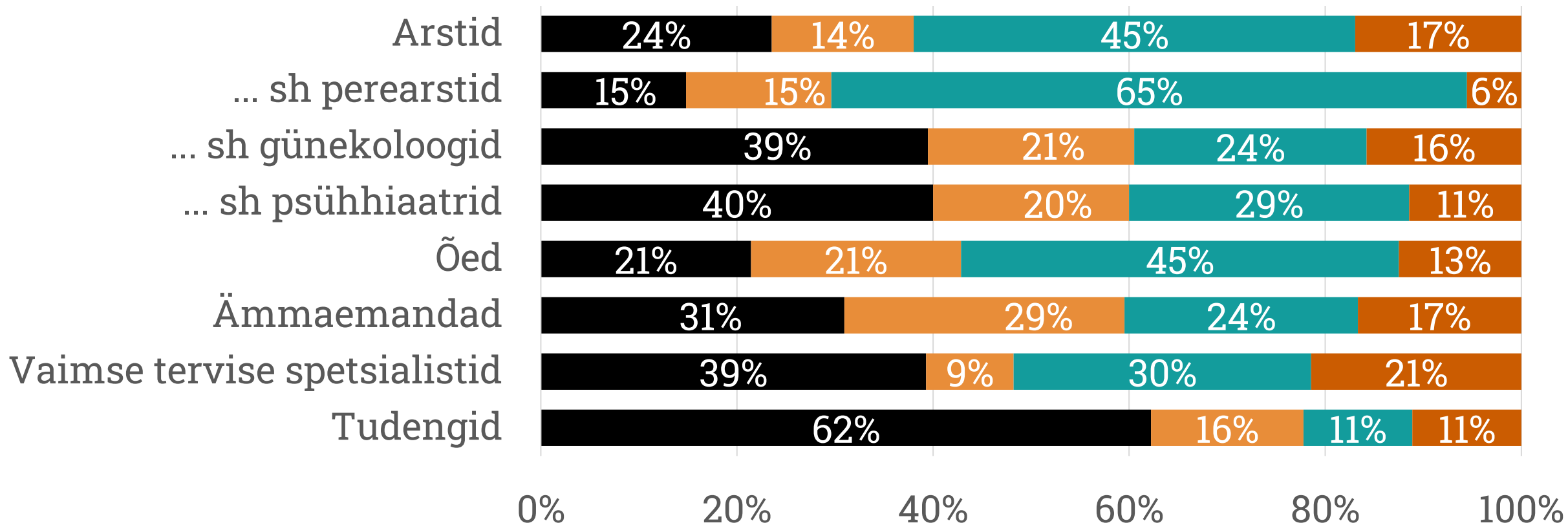
- Üks olulisemaid tunnuseid, mis mõjutab tervishoiutöötajate ja -tudengite teadlikkust LGBTI teemadest on inimese **vanus** – mida vanem vastaja, seda vähem teadlik.
- Naised on võrreldes meestega teadlikumad.
- Vene emakeelega tervishoiutöötajad ja -tudengid teavad eesti emakeelega tervishoiutöötajatest ja -tudengitest LGBTI teemadest vähem.
- Teadlikkust mõjutab ka tervishoiutöötaja- või -tudengi enda **seksuaalne identiteet**, kus mitte-heterod on oluliselt teadlikumad, kui inimesed, kes on märkinud oma seksuaalseks identiteediks „hetero“.
- Asjaolu, kas inimese lähemas tutvuskonnas on LGB inimesi tõstab tervishoiutöötajate ja -tudengite teadlikkust.
- Kutsevaldkondade osas ilmnes, et teistest eristuvad õed, kelle teadlikkus on oluliselt madalam kui näiteks arstidel.

Praktikad ja kogemused I - „Minu hinnangul koheldakse Eesti tervishoiusüsteemis lesbisid, geisid, biseksuaalseid patsiente võrdselt kõigi teistega“ (N=442)

Praktikad ja kogemused II - „Minu hinnangul koheldakse Eesti tervishoiusüsteemis transsoolisi ja intersoolisi patsiente võrdselt kõigi teistega“ (N=441)

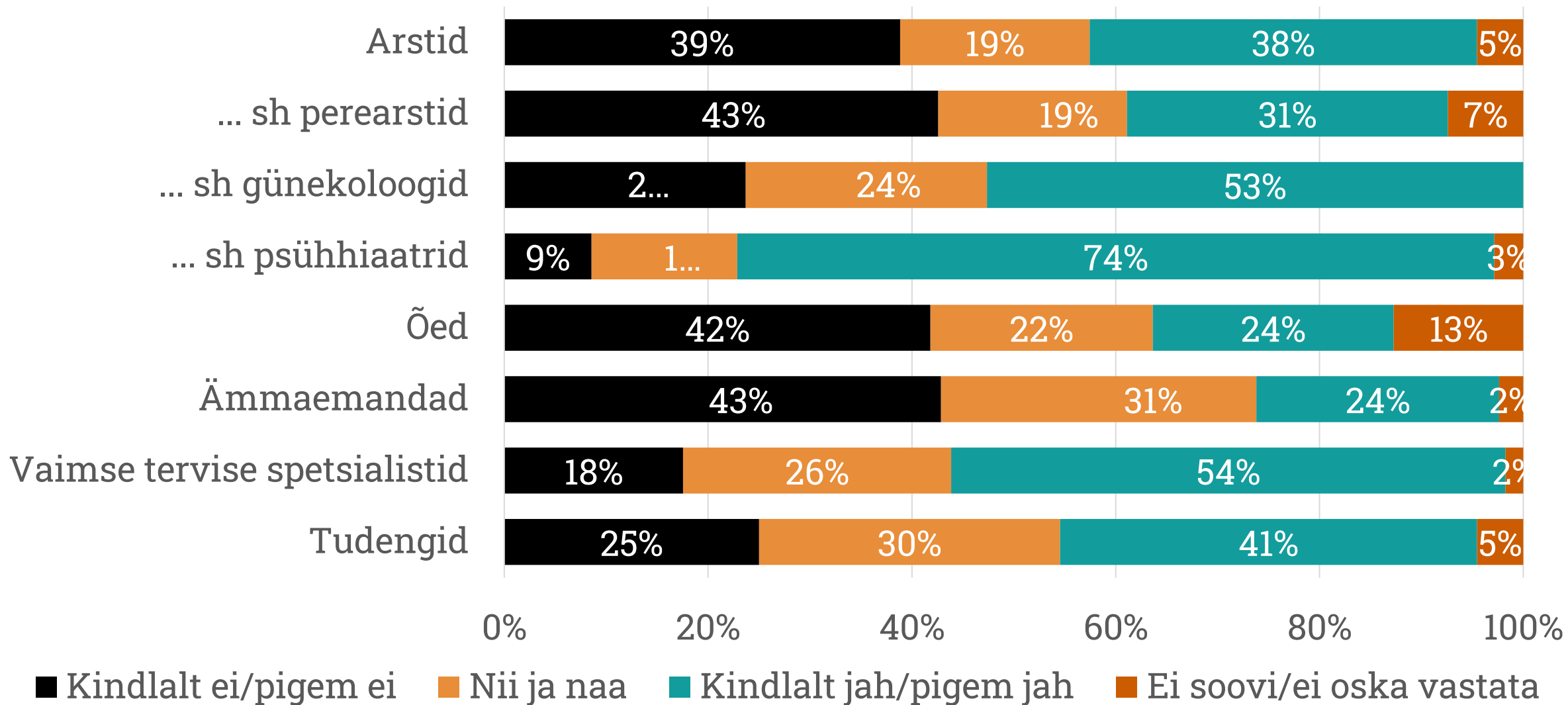

Kindlalt ei/pigem ei
  Nii ja naa
  Kindlalt jah/pigem jah
  Ei soovi/ei oska vastata

Praktikad ja kogemused III

- Keskmiselt **45%** kõigist küsitlusele vastanud tervishoiutöötajatest, kellel on kogemusi LGBTI patsientidega töötamisel, on koolitunud või hoiavad end kursis lesbide, geide ning biseksuaalsete patsientide tervishoiuvajadustega, sh kõige enam **vaimse tervise spetsialistid (60%)** ning kõige vähem õed (34%).
- Mõnevõrra vähem on tervisehoiutöötajaid koolitunud või hoiavad end kursis transsooliste ja intersooliste patsientide tervishoiuvajadustega (keskmiselt **36%**).
- Kõige enam **koolitunud transsooliste ja intersooliste patsientide tervishoiuvajadustega** on vaimse tervise spetsialistid (54%) ning tudengid (41%), arstide hulgas psühhiaatrid (74%) ning günekoloogid (54%). Kõige vähem koolitunud on aga ämmaemandad (43%) ja õed (42%).

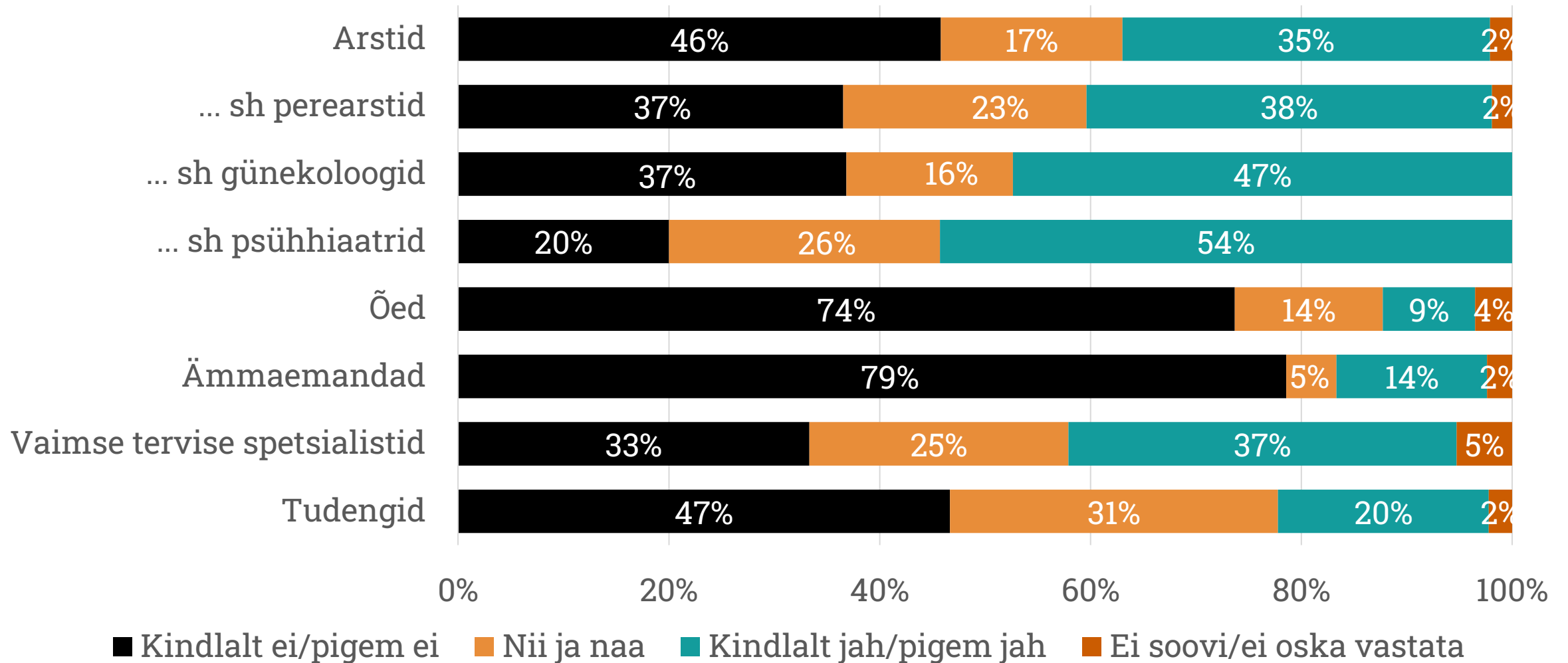
Praktikad ja kogemused IV „Olen koolitunud/hoian end kursis transsooliste ja intersooliste patsientide tervishoiuvajadustega“ (N=440)

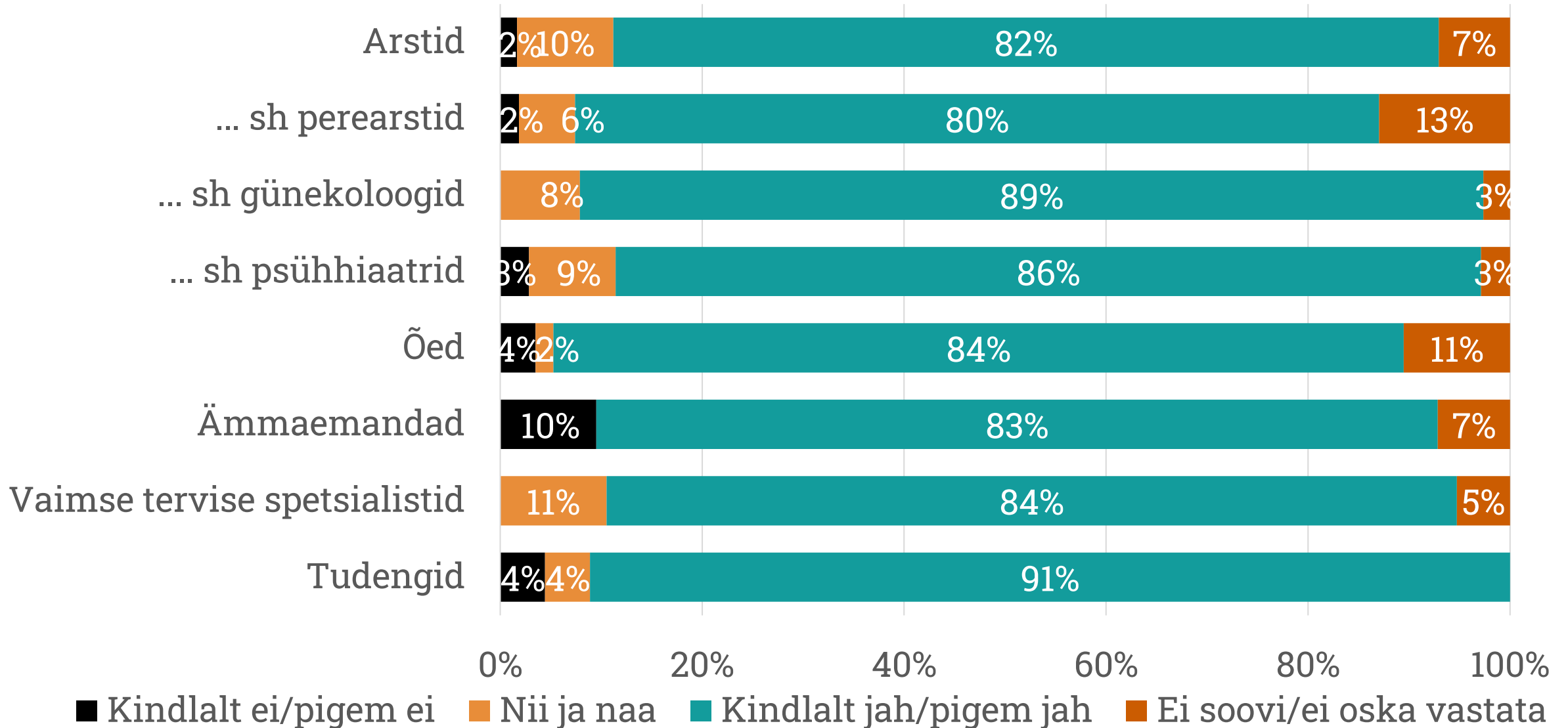
Praktikad ja kogemused V

- **Perearstide ja psühhiaatrite** käest küsiti, kas nad oskavad suunata transsoolist patsienti õigesti, kui nad vajavad soolise üleminekuga seoses hormoonasendusravi. 63% perearstidest ning 59% psühhiaatritest vastasid, et nad oskavad seda teha kindlalt või pigem kindlalt.
- **Perearstide** käest küsiti ka seda, kas nad kasutavad transsoolise patsiendiga suheldes tema poolt eelistatud nime, isegi kui see erineb tema ID kaardil olevast nimest. 80% perearstidest vastasid, et nad teevad seda, 6% ei tee ning 13% ei osanud või ei soovinud küsimusele vastata.

Praktikad ja kogemused VI – „Kui minu juurde tuleb patsient, kes vajab infot seoses soolise üleminekuga, ma tean, kuidas teda nõustada“, tervisehoiutöötaja tegevusvaldkonna lõikes (N=439)

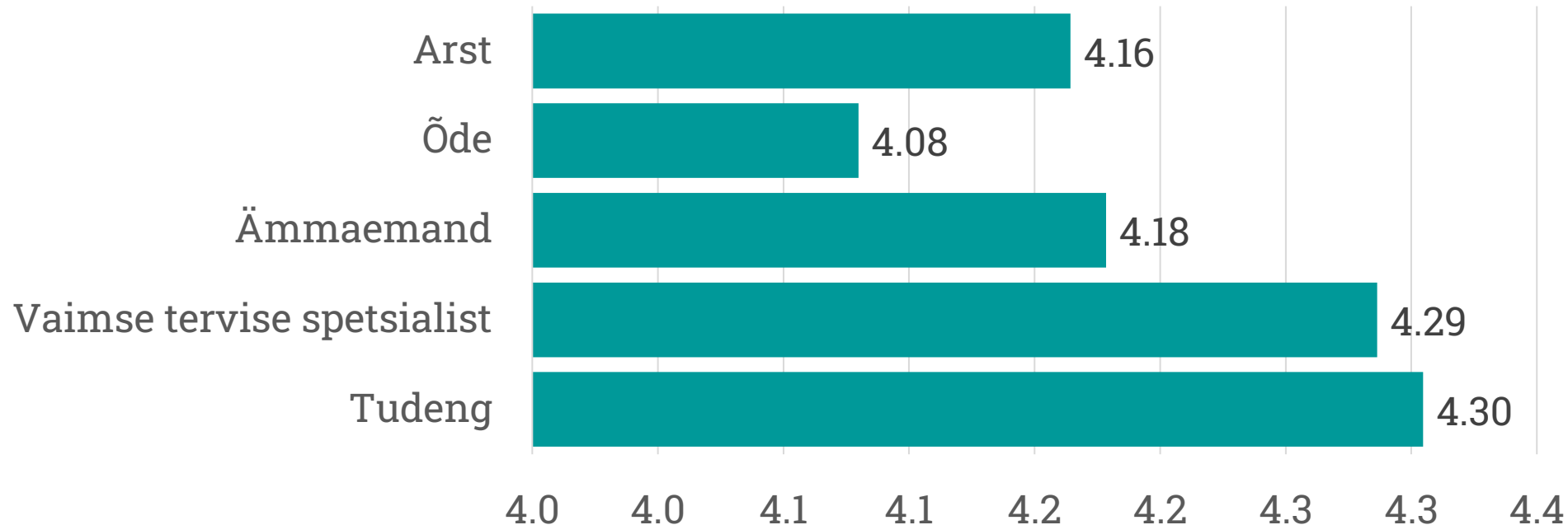

Praktikad ja kogemused VII – Sekkun, kui näen oma töökeskkonnas LGBTI inimeste ebavõrdset kohtlemist, N=440

Hoiakud I

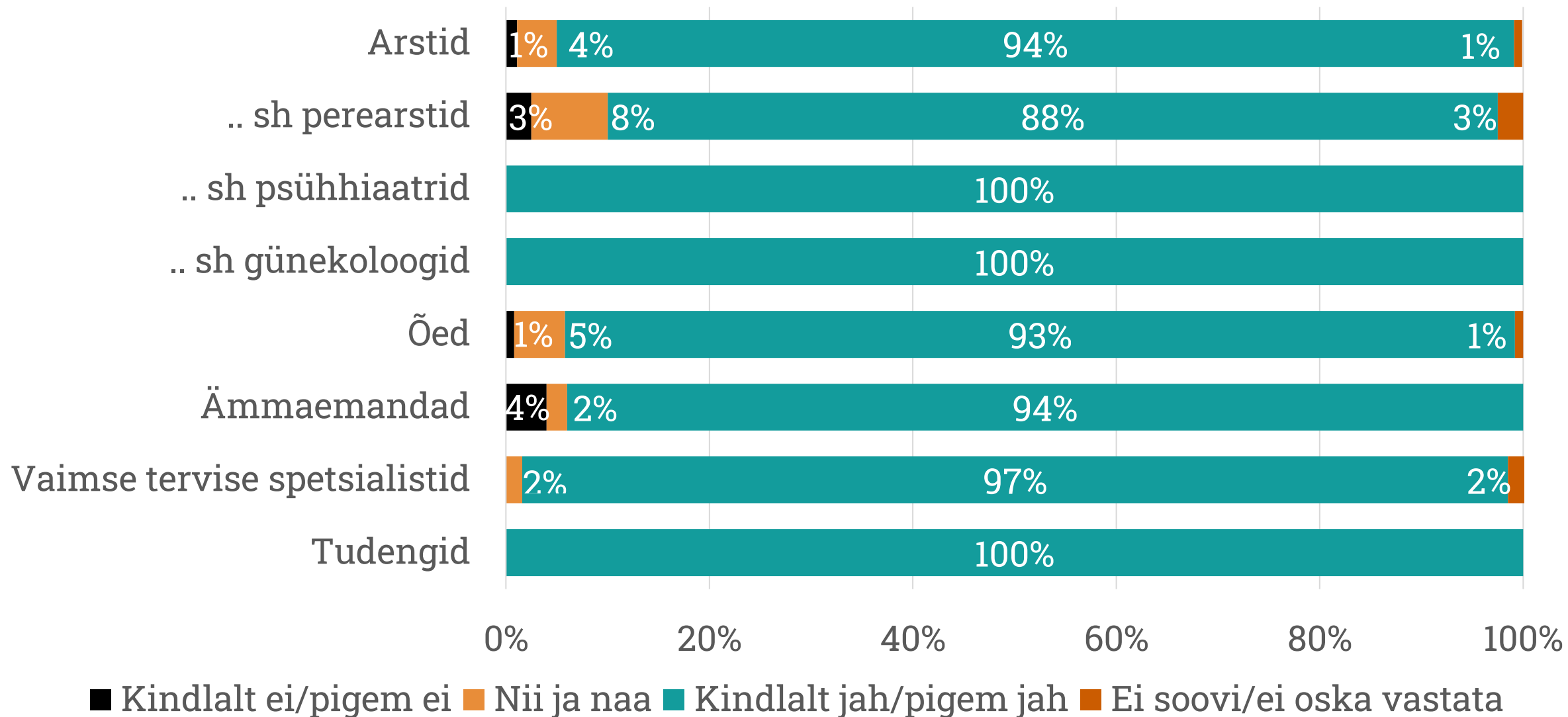
- Hoiakute indeksi järgi olid keskmiselt **kõige positiivsemad hoiakuid vaimse tervise spetsialistidel, ämmaemandatel ja tudengitel** ning vähem positiivsed **õdedel**

- Hoolimata sellest, et enamik vastajatest hindas, et nende suhtumine oma patsienti ei muutuks halvemaks, kui ta oleks lesbi, gei või biseksuaalne, transsooline või intersooline, arvas **19,5% vastajatest, et patsient võiks oma seksuaalse ja soolise identiteedi enda teada jätta**

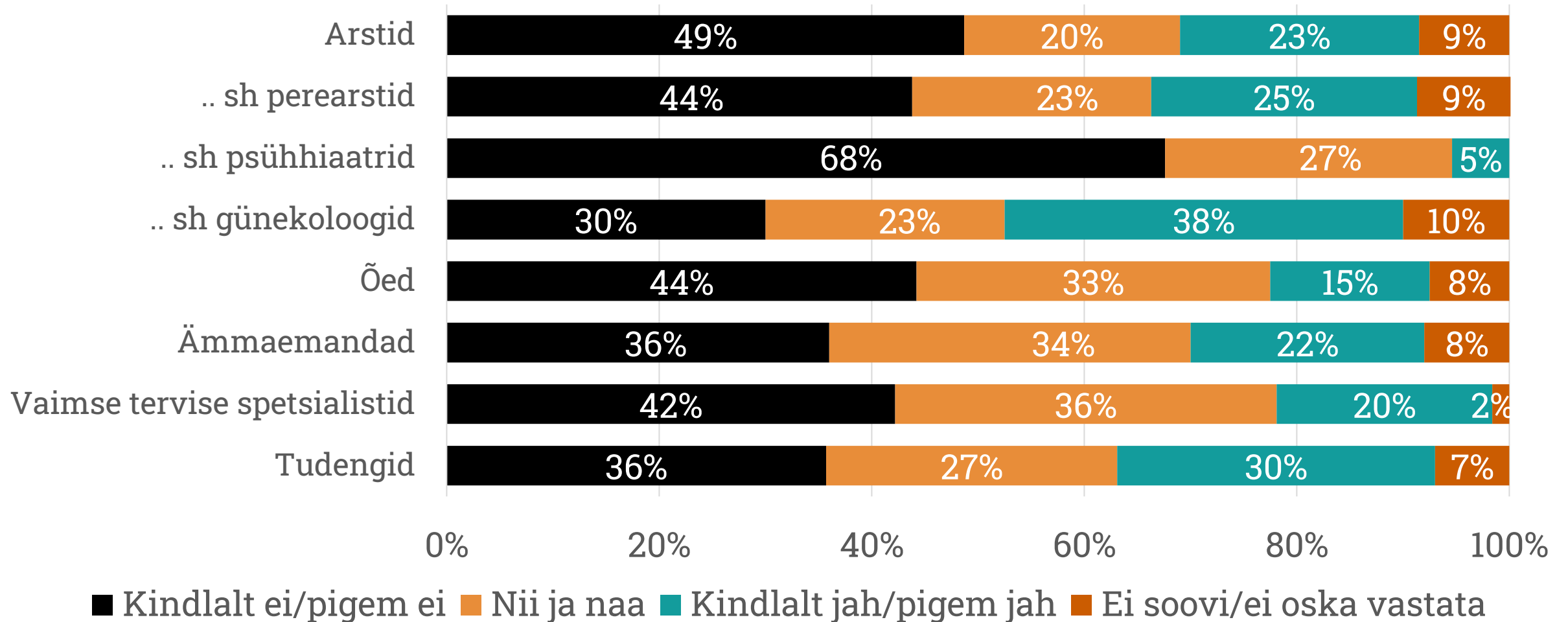
Hoiakud II - LGBT inimestel on õigus oma elu elada nii nagu nad ise soovivad, N=747.

Hoiakud III

- "Minu suhtumine oma **lapsesse** ei muutuks halvemaks, kui ta oleks lesbi, gei või biseksuaalne" – **88%** pigem või kindlalt nõus
  - Samas torkab silma ülejäänud rühmadest suurem perearstide osatähtsus, kes vastasid, et nad pigem või kindlasti ei nõustu selle väitega (8%).
- "Minu suhtumine oma lapsesse ei muutuks halvemaks, kui ta sooviks sooliselt üle minna" - **73,8%** vastajatest olid pigem või kindlasti nõus, 7,9% vastasid "nii ja naa", 6,8% pigem või kindlasti ei nõustunud ning 11,4% ei osanud või ei soovinud vastata.
- "Minu suhtumine oma **kolleegi** ei muutuks halvemaks, kui ta oleks transsooline või intersooline,, - **93,3%** vastajatest oli väitega nõus või pigem nõus.
- "Minu suhtumine oma **patsienti** ei muutuks halvemaks, kui ta oleks transsooline või intersooline" nõustus pigem või kindlalt **96%** vastajatest.

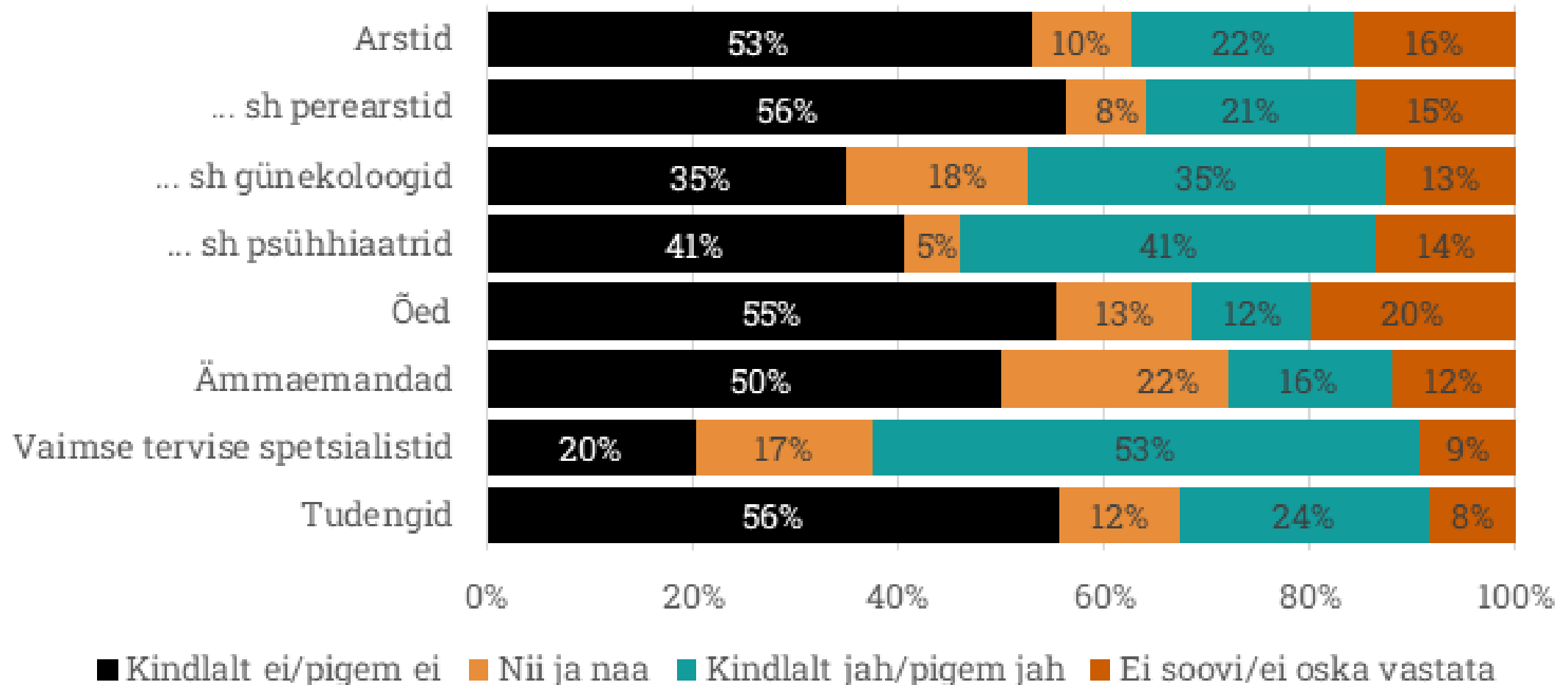
Hoiakud IV - ma leian, et transsoolise patsiendi puhul peaks patsient ise saama otsustada soolise ülemineku jaoks vajalike teenuste üle ning psühhiaatriline ekspertiis pole vajalik

Koolitusvajadusest

- Keskmiselt 79% tervishoiutöötajatest ei saa nende endi hinnangul väljaõppes piisavat ettevalmistust tööks LGBTI patsientidega.
- Kõige parema väljaõppe on saanud arstid (8%), sh perearstid (14%).
- **Enamik tervishoiutöötajaid (keskmiselt 84%) arvavad, et praktiseerivatele tervishoiutöötajatele tuleks pakkuda LGBTI patsientide teemalisi täienduskoolitusi, sh ka koolitusi, kuidas suhelda LGBTI patsientidega.**
- Üldised koolitussoovid: suhtlemiskoolitused + kultuuriline kompetents, info Haigekassa rahastusvõimaluste kohta seoses soolise üleminekuga, kliiniline kompetents, vaimne tervis, õiguslikud aspektid

Olen teadlik, et LGBT Ühing pakub infot ja koolitusi tervishoiutöötajatele“ tegevusvaldkonna lõikes

Soovitused

- Hoiakud ja teadlikkus
  - Vajadus koolituste ja infomaterjalide järele, RHK-11 tutvustamine Eestis
- Arsti- ja haiglapraktikad
  - Juhendmaterjalid, standardid, meetmed LGBTQI+ spetsiifika avamiseks ja võrdse kohtlemise tagamiseks
- Koolitused ja väljaõpe
  - Kultuuriline ja kliiniline kompetents
    - Tervishoiu õppekavades teema katmine
    - Kohustuslikus täiendkoolituses teema katmine
    - Erialaliitude ja tervishoiuasutuste roll koolituste võimaldamisel ja pakkumisel
  - Eraldi tähelepanu õdedele ja perearstidele

SOTSIAALMINISTEERIUM

Projekt on rahastatud Euroopa Liidu Õiguste, Võrdõiguslikkuse ja Kodakondsuse Programmi ja Sotsiaalministeeriumi poolt

mari-liis@praxis.ee